

kasnije (koncem godine 1996.) prevezene u atelje *Heferer* u Zagreb. Zahvaljujući Ministarstvu kulture RH, Županiji Splitsko-Dalmatinskoj, gradu Supetra i župljanima i dobročiniteljima, koji su izdvajali kroz protekle godine novčana sredstva, ove povijesne orgulje su konačno obnovljene, a sredinom mjeseca srpnja o.g. složene u pjevalištu župne crkve. Djelatnici Umjetničke radionice *Heferer* su kompletirali i obnovili sve registre (22 registra), napravili novo kućište te funkcionalno i fonički oblikovali instrumentalni ustroj orgulja. Ovom restauracijom nije obuhvaćena restauracija zastora sa slikom Davida s harfom niti je dovršeno vanjsko oslikavanje kućišta orgulja.

Svečana misa na čast sv. Vinka

Biskup Slobodan Štambuk je u nedjelju 28. rujna predvodio koncelebriranu misu i u svojoj propovijedi oslikao lik velikog prijatelja siromaha i osnivača družbe milosrđa i ljubavi te se još jednom osvrnuo na veliku ulogu Družbe sestara milosrdnica u Supetru, Hvarskoj biskupiji i našoj domovini. Ukazao je na neispravljenu nepravdu prema sestrama, koje su silom izbacili "osloboditelji" i "oslobodili" ih od vlastite doma. Tijekom mise naizmjenično je pjevao župni zbor *Sv. Cecilije i Zbor sestara Milosrdnica* iz Splita. Časne sestre su pročitale čitanja i izrekle molitvu vjernika te pri kraju mise zapjevale nekoliko pjesama što je izazvalo pljesak čitave vjerske zajednice.

Andro Uršić

Nakićeve orgulje: da ili ne?!

U župnom uredu Supetar pronašli smo znanstvenu studiju Ladislava Šabana pod naslovom: *Umjetnost i djela graditelja orgulja Petra Nakića u Dalmaciji i Istri*, izdano u Zagrebu 1973. Na strani 22. je naslov: *Orgulje u Supetru (1756.)*. Prema izlaganju Šabana izvorne orgulje Nakića su postavljene u župnoj crkvi 1756. godine (1753. začela se ideja da se nabave orgulje!). Osim toga, tijekom stoljeća su se orgulje obnavljale i proširivale, pa je, prema prof. Šabanu, ostalo vrlo malo od izvornih Nakićevih orgulja. Pročitajmo cjelovit tekst!

Orgulje u Supetru (1756.)

O ovim se orguljama posve sigurno znade samo da su doista postojale, ali se zna i to da su žitelji Supetra već oko 1790. ponovno sabirali milodare za nove orgulje, koje su vjerojatno uskoro i nabavljene. Zapis na stražnjoj strani velature u današnjim orguljama kazuje da je orgulje obnovio Luigi Gennari iz Roviga 1808. godine. Ali to još nipošto ne razjašnjava problem i zato treba poći redom.

Knjiga računa Bratovštine sv. Petra i Pavla u Supetru pokazuje da je po dogovoru starješina 7. svibnja 1753. donijet zaključak da se iskoristi vrijeme dok Petar Nakić boravi u Nerežišćima i da se s njim sklopi ugovor o gradnji orgulja za mjesnu župnu crkvu. Za isplatu tih orgulja ima se upotrijebiti u prvom redu ostavština trećoretkinje (pizochere) Franjice Bučić.

Orgulje su doista bile naručene i isporučene su 1756. Prispjele su u Supetar mjeseca srpnja ili kolovoza 1756., jer je 10. kolovoza Nakić primio za gotove orgulje 70 cekina, od koje je svote odmah po sklapanju ugovora dobio 40 cekina. U Supetru je Nakić osobno postavljao svoje orgulje, došavši u pratnji jednog pomoćnika čije ime ne znamo. Tako prema računskoj knjizi.

Ipak se čini da je Nakić postavljao orgulje u Supetru još mjeseca svibnja, pa je upis u knjigu računa uslijedio mnogo kasnije. Jer iz poznate nam već knjige računa župne crkve u Nerežišćima doznajemo da je Nakić 28. svibnja 1756. posjetio Nerežišća i pregledao tamo svoje orgulje. Stoga je lako moguće da je Nakić postavljao orgulje u Supetru mjeseca svibnja ili lipnja, tj. prije ili nakon Nerežišća.

Teže je objasniti kako je došlo do toga da su mještani 1790., dakle jedva nakon 35 godina, morali ponovno sakupljati za nove orgulje. Tu pomaže samo domišljanje. Znajući za poznatu solidnost izvedbe Nakićevih orgulja mogla bi se nametnuti misao da su supetarske orgulje nekom prilikom oštećene pa je trebalo izvršiti temeljitu obnovu. Ipak, moglo bi biti da pravi razlog leži u veličini orgulja. Budući da nam sastav Nakićevih orgulja nije poznat, kao mjerilo možemo uzeti cijenu koja je plaćena za orgulje. Ta se cijena podudara s cijenom plaćenom u Zaostrogu pa će valjda i orgulje biti iste veličine. Ako su orgulje odgovarale za crkvu u Zaostrogu, teško da su mogle odgovarati prostoru crkve u Supetru. Za tu su crkvu sigurno bile premale pa su mještani odlučili da ih povećaju. Lako je moguće da su mještani pristupili sabirnoj akciji u tu svrhu 1790., pa su dali najprije izraditi novo i veće kućište u koje su najprije smjestili Nakićeve orgulje, a onda ih 1808. dali povećati i proširiti za par registara, sto je učinio Gellari.

Ako gledamo kućište današnjih orgulja, ono ni po stilu ni po veličini ne nalikuje Nakićevim djelima. Lako je moguće da je to ono "novo" kućište »novih orgulja« građeno krajem 18. stoljeća ili početkom 19. Mnoge kasnije preinake, nastale u toku 19. i početkom 20. stoljeća, još su više zamutile izvorni lik orgulja te je teško raspoznati raniji sastav. Ipak se može razabrati da su ranije bile građene potpuno u duhu tradicije 18. stoljeća. Nekadašnji je sviraonik bio posve standardnog tipa i opsega sviraonika 18. stoljeća (C/E-C3), no danas je moderniziran i k tome proširen do opsega modernih

klavijatura (C-g3) s popunjenom najdubljom oktavom. I klavijatura za pedal posve je obnovljena i pregrađena: umjesto ponešto koso položenih starinskih tipaka venecijanske škole, tipke su danas ravne i dulje. Opseg pedala je znatno proširen (C-d1), iako je to proširenje prividno: pedal ima realno samo 12 glasova najdublje (pune) oktave, dok se ostale oktave ponavljaju. Spoj za priključak manuala na pedal aktivira se nogom i novije je djelo. Prema tome kod ovih orgulja više nije pedal stalno prikopčan uz manual. Tiratutti ne postoji, iako je postojao.

Ranije su povlačnice bile u klasičnom poretku s desne strane svirača u vertikali. Danas su u vodoravnom redu iznad sviraonika. Najviše je pretrpjela dispozicija, u kojoj je došlo do mnogih promjena. Današnja dispozicija:

1. Subass (Pedal)
2. Principal 8'
3. Octava 4'
5. Mixtura 1 1/3'
5. Flauta 4' (ranije Fl. In VIII)
6. Salicional (od d¹ – ranije Voce umana)
7. Flauto 2'
8. Flauto 2 2/3' (ranije Fl. in XII)
9. Cornettina 1'
10. ? (ranije Tromboncini)
11. Tromba 8' (Pedal)

Principal 8' ranije je bio podijeljen, sada je spojen. Naziru se ranija tri karakteristična registra, sada zamijenjena drugima (saliciollal), ripieno je razbijen i prorijeđen, kako se čini ranije od 6 članova (neki od nizova sada su u miksturi, drugi samostalni, neki izbačeni). Prema tome, srodnost s Nakićevim dispozicijama svakako je postojala.

Na osnovi običnog pregleda nisam mogao pouzdano utvrditi sadrže li orgulje Nakićevih originalnih dijelova ili ne. Tu bi pomogle jedino precizne izmjere. Ako i ima Nakićevih dijelova, neće ih biti velik broj. Zvučnost je orgulja dobra, ali ipak znatno zaostaje za zvučnosti orgulja u Nerežišćima, iako ni one nisu više potpuno onakve kakve su nekada bile.

Pronađe li se jednom izvorni ugovor tada će se moći točno odrediti kojem su tipu Nakićeva orgulje pripadale.

Andro Uršić

* Natpis: "RISTAURATU DA SIG. LUIGI GENNARI da ROVIGO FECIT" (Izveštaj RZS 1971, br. 1.). Zapis spominje i Bulić, p. 162-3.

** Knjiga računa g. 1743-1808. u Župnom arhivu, fol. 23.

*** Ista knjiga računa, fol. 33 (oko 10. VIII 1756): »Nota delle spese che si sono fatte per l'organo, Cantoria, ed altre necessarie nella Chiesa come segue (...)

Speso per manoali e per Condotta del Sig. Nachich in Spalato, e per due uolte spedita la barca in Spalato e Solta L. 75:2

Fol. 33v (...)

Al fabro per certe faturatte Comandate des Sig. Nacich (!) L.4

A Mistro Nane per sei giornate L.50

Per Nollo dell'Organo portato da Venezia Cechini due e mezzo ual L. 120 (...)

Per spese al Sig. Nachich, suo Compagno e Mistro Nane L. 240

Dati al Sig. Nacich (!) cechini trenta ual L. 1440 per il compimento delli cecchini settanta ualor dell'Organo quaranta de quali furono di rage del lasido della q Pizocara Bucich che furono esborsati del Sig. Co. Michiel Duimovich com'e prossimo dela meda.

****87 Ista knjiga računa, fol. 84: »Nota Di quell che contribuirono per l'Organo Nuovo« (slijede imena 25 darovatelja). Na dnu stranice bilješka: »Importando l'Organo nuovo con mancia di tre tallari alli professori, e l'Organo vecchio in Baratto in tutto talli No 103«. Tekst se vjerojatno odnosi na orguljarske majstore koji su dobili za unošenje novih orgulja (samo novog kućišta?) 3 talira, dok su za podešavanje starih orgulja (valjda "podešavanje" govori da se radilo o teškom poslu montiranja starih orgulja u novo kućište.

novom ormaru) dobili čak 100 talira, što je sve skupa iznosilo 103 talira. Upravo ova velika svota plaćena za

Ladislav Šaban (preuzeto iz ŠABAN, L.; *Umjetnost i djela graditelja orgulja Petra Nakića u Dalmaciji i Istri*; str.22.-25. iz: ARTI MUSICES br. 4., Muzikološki zavod, Zagreb 1973.)